

ventivnijim metodologijskim postavkama.

Završavajući osvrt na ovo zanimljivo djelo, možemo zaključiti da ono ne bi trebalo privući pozornost samo povjesničara ranoga novog vijeka nego i ostalih istraživača zainteresiranih za razvoj historiografije jer je detaljnije približilo suvremene historiografske trendove o jednom povijesnom razdoblju i istovremeno otvorilo put mogućim raspravama o tezama iznesenim u pojedinim poglavljima, koje će vjerojatno izazvati i različite reakcije.

Zlatko Kudelić

Elvira Šarić Kostić, *Mletački kaštel u Splitu*, Split: Muzej grada Splita, 2021, 238 stranica

Knjiga koja se ovdje prikazuje katalog je izložbe koja je pod istim nazivom održana u Muzeju grada Splita od studenoga 2020. do travnja 2021. godine. Autorica knjige, viša kustosica u Muzeju, ujedno potpisuje uređivanje rečene izložbe.

Monografija započinje *Sadržajem* (5) te *Uvodom* (9-11) u kojem se pregledno predstavljaju ciljevi izložbe i ovoga ukoričenog izdanja. Slijedi kratak osvrt na *Povijesni okvir* (11-17), u kojem se općenito govori o fortifikacijskom graditeljstvu tijekom povijesti (od najstarijih, prapovijesnih vremena do suvremene arhitekture 20. stoljeća), a potom se pregledno donosi prikaz tijeka mletačke uprave u Splitu.

U poglavlju *Split i obrana grada* (19-24) autorica se obazire na Dioklecijanovu palaču kao objekt koji je bio i ladanjska vila i utvrđeni logor, donosi podatke o srednjovjekovnim kućama-kulama u obiteljskom vlasništvu te izdvaja dijelove *Statuta grada Splita* koji se odnose na podizanje gradskih zidina. Važno i opsegom veliko poglavlje nosi naslov *Mletački kaštel u Splitu* (25-70), a u njemu se, kroz pojedina potpoglavlja, objašnjava

va prostorni razvoj lokaliteta, opisuje zdanje samostana sv. Klare na mjestu gdje je podignut kaštel (1309. – 1424.) te donosi opis tijeka gradnje kaštela, povijest istraživanja i rekonstrukcije kaštela, predočavaju njegovi dijelovi i dekoracija, kao i etape propadanja i rušenja. Posebne odjeljke u ovoj cjelini čine i osvrti na veliku kulu mletačkoga kaštela i arheološka istraživanja provedena 2012., kao i na zdenac izvorske vode u Kuli te postojanje zatvorskih objekata u samom kaštelu.

Jedno od važnih poglavlja naslovljeno je *Život u kaštelu i s gradom* (71-94). Na ovom se mjestu prikazuje interakcija odnosno suživot vojno-obrambenoga objekta sa svakodnevnim životom grada, a ponajprije se to promatra kroz djelovanje luke i lazareta, odvijanje trgovačkih poslova, kao i kroz opću društvenu dinamiku grada i njegova stanovništva. Ovdje su i kratki osvrti na mjeri sustav, izradu oružja u Splitu u 15. stoljeću, sastav i broj vojne posade i naoružanje, groblje za vojnike i nadgrobne spomenike ratnika, duhovni život u kaštelu (kapela), udrugu bombardijera (topnika) i crkvu sv. Barbare, mletačko-osmanske ratove i položaj Splita u tom kontekstu i drugo.

Slijedi cjelina *Fortifikacijski objekti u blizini i nakon gradnje mletačkog kaštela* (95-108), a u fokusu autoričina istraživanja su obrambeni ophod s kruništem, tijekom njegove gradnje (ali i propadanja) te obnove u 17. stoljeću. Razmatraju se etape utvrđivanja grada u 17. stoljeću, koncepcija gradnje obrambenoga sustava, a zasebno se ukratko opisuje kompleks utvrde Gripe, donose grafički izvori koji o tome izravno svjedoče, a naposljetku se pozornost pridaje i za Split prevažnoj utvrdi Klis. *Susjedstvo kaštela nekad i danas* (109-118) zanimljiv je osvrt na građevine nastale u neposrednom okružju kaštela, a primjerima se izdvajaju Trg braće Radić, Mihovilova širina, tri crkve smještene oko kaštela, palača Milesi i kuća Štambuk, Maurska kuća i kuća Voltolini, sruše-

na kuća Seleban, Jadranska banka i zgrada Šanitat.

Uz pisane izvore, razni likovni prikazi važan su izvor za proučavanje povijesti kaštela (poglavlje *Prikazi kaštela*, 119-134). Ponajprije je riječ o nacrtima, perspektivama i tlocrtima iz raznih razdoblja, kartografskim prikazima i planovima koji su više ili manje pouzdani. Uz fotografije i dopisnice na kojima se često nalazi samo kula splitskoga kaštela, najveći broj prikaza već je dobro poznat jer se radi o vedutama grada i splitske luke, a ovom se prilikom prezentiraju prikazi vezani uz kaštel. U nizu prikaza koje autorica knjige sažeto opisuje tekstem i uz njega donosi i odgovarajuće reprodukcije, ovdje je najstariji prikaz kaštela na modelu Splita iz 1549. (sto godina nakon njegove gradnje), djelu talijanskoga majstora kista Girolama Santacrocea u crkvi samostana na Poljudu. Slijede, a ovdje ćemo nabrojiti samo neke primjere, prikaz Splita s lukom Šibenčanina Marina Kolunića Rote (1570.), rad Angela degli Oddija s prikazom grada s kaštelom u kojem dominiraju pravokutna kula i ogradni zid (1584.), veduta Splita i okolice Giuseppe Rosaccija (1598.), plan Splita iz 1630. francuskoga inženjera Antoina de Villea, plan Splita iz 1648. inženjera Alessandra Maglija, bakrorez s prikazom gradova i utvrda Dalmacije iz 1650., tlocrt Splita i njegove luke na planu mletačkoga vojnog inženjera Giuseppe Santinija (1666.), plan Splita objavljen u atlasu Joana Bleua (1704.), tlocrt današnjega Trga braće Radić mjernika Aleksandra Barbierija (1751.), prikaz u djelu škotskoga arhitekta Roberta Adama (1764.), crtež Franje Antuna Kuriera (1789.), slika Antuna Barača iz 1818., katastarski plan iz 1831., putopis engleskoga egiptologa Johna Gardnera Wilkinsona (1848.), promotivno izdanje Austrijskoga Lloyda (1850.), panorama slikara M. Olivera iz Trsta (1892.), slikarska paleta Virgila Meneghella Dinčića (1897.), dopisnice splitskih izdavača od oko

1890. do 1920., kao i relativno suvremena djela Ante Katunarića, Vladimira Kirina, Cate Dujšin Ribar, Hrvoja Šercara i Branke Kaminski.

Završno poglavlje (*Kašteli, tvrđave, bastioni i ladanjsko fortifikacijska arhitektura u Dalmaciji*, 135-141) odnosi se na izdvojene primjere utvrđenih objekata (Kaštela, Knin, Marina, Trogir, Igrane, Podace, omiški Starigrad) koji se ujedno mogu promatrati usporedno s povijesnim razvojem i funkcijom splitskoga kaštela.

Na kraju knjige katalog je izložbe (143-205) s više od dvjesto primjera koji se odnose na splitski kaštel, a zorno predočuju njegovu važnost tijekom dugoga niza povijesnih etapa. Knjiga završava *Bibliografijom* (209-224), sažecima na engleskom i talijanskom jeziku (227-233) te kazalom osoba koje je sastavio Arsen Duplančić (235-238).

Mletački kaštel u Splitu vrijedno je djelo, poticajno i izrazito uporabljivo i za povjesničare i za povjesničare umjetnosti. Vrlo raskošno ilustrirano prikladnom slikovnom građom (zemljovid, grafički i drugi slikovni prikazi, fotografije), kroz tekst koji je pisan jasnim i preglednim stilom posvjedočuje o razvoju splitskih utvrda tijekom niza stoljeća njihova opstojanja i konkretne funkcije. U izradi ovoga djela autorica se uz brojnu odgovarajuću literaturu koristila i arhivskim vrelima pohranjenim u Muzeju grada Splita, Konzervatorskom odjelu u Splitu, Sveučilišnoj knjižnici u Splitu, Državnom arhivu u Zadru i drugim ustanovama. Sve to, skladnim spojem uporabe izvora i literature, ali i vlastitim terenskim istraživanjima, pokazuje da je riječ o promišljenom, značajki napisanom djelu koje osvjetljava jednu od izrazito važnih sastavnica iz prebogat baštine grada Splita.

Lovorka Čoralić